

BYGG MESTEREN

UTGAVE 0822 FAGTIDSSKRIFT FOR TØMRERFAGET
WWW.BYGGMESTEREN.AS

Hva gjør du når
underentreprenøren
ikke leverer? SIDE 40

Forventer tidenes
satsing på energi-
sparing SIDE 14

Må bygge smartere i nedgangstider

Litauere bygger norsk
kompetanse SIDE 16

Norgesmesteren er snart
tømrmester SIDE 32

ISOLA

DU PONT
Tyvek

Forskjellen ligger i teknologien

Isola Tyvek®

Norges mest fuktsikre vindsperre

- Spunnet i ett homogent sjikt
- 100 % membran – tvers igjennom
- Slagregnstett – testet for 600 Pa
- Tørker ut bygget raskt og sikkert
- 6 mnd. ubeskyttet uten kledning

the
original
proven since 1990

Tyvek®-duken 150 x forstørret

Bygg bedre, enklere

KLIKK HER
FOR MER INFO

isola

BYGGMESTEREN

UTGAVE 08/22 - ÅRGANG 96

Utgitt av Byggforlaget AS

Sørkedalsveien 9,

Pb. 5475 Majorstuen, 0305 Oslo

E-post: post@byggmesteren.as

REDAKSJON

PER BJØRN LOTHERINGTON

ansvarlig redaktør

Direkte tlf: 917 21 550

E-post: pbl@byggmesteren.as

CHRISTOPHER KUNØE

webansvarlig

Direkte tlf: 917 63 644

E-post: ck@byggmesteren.as

ANNONSER

ANNE-GRETHER KROGDAHL

Direkte tlf: 948 84 001

E-post: agk@byggmesteren.as

ANNONSEFORMATER OG PRISER

Format (bredde x høyde) 4 farger

Oppslag (385x260 mm): 37.990,-

1/1 side (185x260 mm): 27.100,-

1/2 side (185x130/90x260 mm): 19.150,-

1/4 side (90x130/185x65 mm): 10.550,-

Bilag: 18.750 - 39.900,- Priser eks. MVA

PRODUKSJON

FORSIDEFOTO: Andreas Myrland

REDAKSJONEN AVSLUTTET: 15. sept.

NESTE UTGIVELSE: 24. oktober

GRAFISK UTFORMING: Jan Almås

TRYKK: O7 Media AS

ABONNEMENT

INFO-SYS

Tlf: 22 53 53 34

E-post: byggmesteren@info-sys.no

ABONNEMENTSPRISER 2022

Papir + digital ordinær pris: kr 870,-

Papir + digital utland: kr 930,-

Papir + digital pensjonist/student/

medarbeider: kr 490,-

Digital ordinær pris: kr 715,-

F Fagpressen

Opplag: 5.290

Opplagskontrollert av

Fagpressens Mediekontroll

Antall lesere: 39.000

(Kilde: Kantar Media Fagpresse 2018)

Energisparetiltak for å redusere energikrisa

Kraftkrisa setter sitt preg på store deler av det sørlige Norge som resten av Europa. Bedrifter tvinges til å permittere og i verste fall legge ned virksomheten på grunn av fortvilende høye strøm-priser.

Fra mange hold ropes det opp om at myndighetene må sørge for en strømstøtte til både bedrifter og private husholdninger. Det er forståelige krav for bedrifter som kanskje ikke har råd til å opprettholde vanlig virksomhet. Det er også forståelig at folk som allerede nå, med lavere høsttemperaturer, begynner å hutre innendørs fordi de ikke har råd til å holde en naturlig romtemperatur.

Så når regjeringen varsler at den ser på strømstøtteordninger, er det med god grunn vi venter i spenning på hva som kommer. Men bortsett fra at slik støtte kan løse akutte kriser i private hjem og utsatte virksomheter, må alle se at det er kortsiktige tiltak, som ikke kan fortsette i det uendelige. Ikke engang i annerledeslandet med en enorm formue i oljefondet.

Strømstøtten vil ikke føre til mindre kraftbehov, tvert imot virker den som å selge mel for at folk skal spise mindre brød.

Det er derfor å håpe at regjeringen lever opp til hva den har lovt om mer langsiktige enøk-pakker i statsbudsjettet som presenteres midt i oktober. En stor andel av norske boliger som er bygd med andre krav enn dagens, vil ha mye å hente på energioppgradering til dagens forskriftsnivå. Men det vil koste mer enn de fleste kan klare. Nå trengs tilskudds- og lånemuligheter som var svært vellykket i enøk-kampanjer for et par-tre tiår siden.

«Vi er mange som venter spent på regjeringens kraftige enøksatsing.»

Tidligere er forslag om slik støtte til energioppgradering avvist blant annet med begrunnelse at det vil føre til økt forbruk i husholdninger som kunne klare seg uten slike ytelser, og det vil føre til økte priser fordi kvalifiserte håndverkere har for mye å gjøre og det dermed vil føre til press i økonomien.

Men høsten 2022 er situasjonen en annen. For det første sliter mange husholdninger med den uvant høye prisstigningen på «alt». For det andre: Flere tegn tyder på at byggebransjen nå får mer enn ønskelig ledig kapasitet som følge av en brå nedgang i salget av boliger og fritidsboliger som blant annet forklares med prisstigning og materialknapphet.

Så har vi her en vinn-vinn-situasjon – en sjelden mulighet som regjeringen må benytte seg av i enøk-pakka i kommende statsbudsjett.

Per Bjørn Lotherington

PER BJØRN LOTHERINGTON
ANSVARLIG REDAKTØR

МАТА

MATAKI®

ETASJEN OVER REKLAMEBYTA

Feil blir dyrt

Det er lett å bomme. Og vi gjør det alle sammen.
Det er lett å oppdage det også,
med trykktester og etterkontroll.

Det verste er å måtte gjøre tettejobben om igjen.
Kjedelig med den tiden som kunne vært brukt
til noe helt annet.

Få tips om smarte
løsninger på:
mataki.no/videoer

MATAKI®

Tettesjikt for norske forhold

KLIKK HER
FOR MER INFO

INNHold

NYHETER

Nordbolig satser på gode nabolag i nedgangstider...	8
Norgeshus klar for tøffere og grønnere tider.....	10
Regjeringen må sette inn tidenes satsing på energisparing.....	14
– De urolige tidene går snart over, spår Mesterhus-sjefen.....	15
Litauere bygger norsk kompetanse.....	16

REPORTASJER

Byggfirmaet startet med et eventyr.....	18
Verner både om bygninger og eget arbeidsmiljø...	22
Flott funkis hadde store kondensskader.....	26

TØMREREN

Marius gir sin gode læretid videre.....	29
Nå vil norgesmesteren blir tømrermester.....	32
Arbeid i høyden: Mange stillas uten sikring.....	34
Arbeid i høyden: Gir størst bøter.....	36
Produktnyheter.....	37

JUS

Hva kan du gjøre når underentreprenørene ikke leverer?.....	40
---	----

MONTASJEUTSTYR

er lokale spesialister,
som har et ekstra bredt
sortiment og høy kompe-
tanse innen verktøy,
festemidler
og arbeids-
klær.

Se mer på montasjeutstyr.no

montasje
utstyr

/OPTIMERA/

SPESIALISTEN PÅ LØSNINGER

KLIKK HER
FOR MER INFO

Foto: Mesterhus

To lærlingpriser på tre

STAVANGER/BÆRUM: Anders Olberg (21) fra Bærum har oppnådd noe få andre har gjort før ham: Han er to ganger kåret til årets lærling.

Den første prisen for årets lærling fikk han av Opplæringskontoret for tømrefaget i Oslo og Akershus i juni. Den delte han med Gudbrandur Örn Ulfarsson i Nedre Romerike Bygg AS. Begge skilte seg ut blant over flere hundre lærlinger i Oslo og Akershus,

NYHETER

Nordbolig legger vekt på å bygge nabolag, som dette i Strandvegen Panorama i Brumunddal. (Foto: Nordbolig)

NORDBOLIG SATSER PÅ GODE NABOLAG I NEDGANGSTIDER

HAMAR: – Vår del av byggebransjen er på vei inn i en alvorlig krise. For å lykkes, må vi satse enda mer på kompetanse og bærekraftige boliger som flere har råd til, sier konsernsjef Oddvar Haugen i Beias Gruppen AS.

AV **CHRISTOPHER KUNØE**
CK@BYGGMESTEREN.AS

I år er det 30 år siden Haugen startet det som er blitt et konsern på Hamar med 38 ansatte. I jubileumsåret må de regne hardt på sine kommende boligprosjekter.

Nordbolig har flere prosjekter i egen regi på Innlandet som bygges i høst og vinter. Men boligfelt i distriktskommuner som Løten, Søndre Land og Stange, må utsettes. Distrikts-Norge er mer prissensitivt og tåler ikke den prisøkningen som har vært på nye boliger.

– For å realisere nye prosjekter, må vi få ned totalprisen – samtidig som kostnader og renta øker. Vi lider som alle andre ut-

byggere, selv om det er få som tør å snakke om det. Fakta er at mange prosjekter der ute fryses nå fordi kjøperne sitter på gjeldet, sier Haugen.

Siden starten i 1992 har Nordbolig bygget ca 2 000 boliger i Innlandet og konsernet har en tomtebank med 1 700 boenheter. Men skal de tomtene bli gode nabolag i 2030, må tømmerne ha nok å bygge i 2023.

MYNDIGHETENE SER IKKE ALVORET

– Mange aktører i byggebransjen har nok like små ordreserverer nå som under finanskrisen. Jeg tror ikke at myndighetene klarer å tolke disse tallene eller ser alvoret utenfor storbyene. Uten politisk

handling, får vi enda flere permitteringer og full stans i byggingen av nye boliger. Om et år kan det være helsvart, advarer Haugen.

Kommunikasjonsleder Katrine Aalstad mener at små og mellomstore bedrifter trengs som aldri før i byggebransjen:

– Det er her innovasjon og nytenkning foregår – ikke i konsernene som reproducerer det de allerede kan. Skal kjemper som OBOS styre boligbyggingen og boligpolitikken, får vi et veldig snevert boligtilbud – særlig i distriktene, sier hun.

ROT-FRADRAG PÅ ØNSKELISTA

Nordbolig runder 30 år og når vi spør jubi-

måneder

men det var ikke mulig å sette den ene foran den andre, framgår det av begrunnelsen.

Den andre lærlingprisen fikk han på Mesterhuskonferansen i begynnelsen av september.

Juryen er begeistret for lærlingen i Tokheim & Narjord AS i Bærum. Han fikk prisen i konkurranse med 300 andre lærlinger i kjeden, og

berømmes for å ha gode analytiske evner, forstå risikovurdering, ha innsikt i beslektede faggrupper og for å være svært pliktoppfylende.

På bildet fra den siste tildelingen står han med prisen sammen med daglig leder Marius Haeselich i Tokheim & Narjord AS og Glenn Rune Kristoffersen, Mesterhus (t.h.).

lanten om hva de ønsker seg, er et ROT-fradrag for flest mulig huseiere øverst på lista.

– For et par år siden utvidet vi med en ROT-avdeling som et ekstra bein å stå på for Nordbolig Hamar. Om nyboligmarkedet avtar noe, så får de flinke tømrerne og våre to energirådgivere mer å gjøre, sier daglig leder Stein Nørstebøen.

Det andre ønsket er at det offentlige krever mindre byråkrati.

– Bedrifter dynges ned med forskrifter og regler som kun storbedrifter har kapasitet til å håndtere. Så mye er det blitt at man tvinges til å ansette eget personell eller gå inn i en boligkjede, sier Oddvar Haugen. Det betyr at de små håndverksbedriftene på sikt vil forsvinne.

Konsernsjefen har alltid ønsket at kommunene samarbeidet om utvikling og næring.

– Siden jeg var liten guttunge, har det vært rivalisering mellom byene langs Mjøsa. Når det gjelder sykehus, vei og jernbane eller universi-

støtte til nytenkende seniorboliger.

– Vi vil avsette områder til seniorboliger i boligprosjekter for barnefamilier. I dag flytter eldre fra seniorprosjekter fordi det er for lite liv. Nå er kommunene Stange, Ringsaker og Løten interessert i konseptet vårt Aktiv Voksen. Hvis Husbanken blir med og finansierer sin del, da har Nordbolig funnet en ny løsning som lar eldre bo mye lengre hjemme enn i andre seniorboliger, sier Haugen.

CODE NABOLAG I HARDE TIDER

På 1990-tallet satte Nordbolig opp ett og ett hus til tomte var full.

– I dag bygger vi nabolag og planlegger disse på en helt annen måte. Det er den største forskjellen for oss, sier Haugen som brenner for at alle aldersgrupper bor i samme prosjekt.

– Å bygge ett hus er enkelt og kan gjøres av de fleste. Men å lage et nytt nabolag som blir attraktivt, er vanskelig. Da må vi ha en miks av boligtyper slik at flere generasjoner flytter dit. Det gir et mer levende nabolag, forklarer Haugen.

Gode møteplasser vil bli stadig viktigere for kunder og utbyggere.

– Vi er blitt gode på uteplasser. Nå vil vi gjøre det samme inne og få ned den totale arealbruken gjennom flere delingsløsninger som gjesterom, nærkontor, bildeling mm.

De siste årene har Nordbolig finpusset på nye, kostnadseffektive hustyper sammen med SINTEF og NTNU.

– Vi forbereder oss for neste runde. Men først må vi ta knallharde valg slik at vi ikke drar på oss forpliktelser som ikke kan håndteres. Det er det farligste for en utbygger nå og for 30 år siden, sier konsernsjef Oddvar Haugen. ■

Tre eiere feirer 30 års jubileum: fra venstre daglig leder Stein Nørstebøen i Nordbolig Innlandet AS, konsernsjef Oddvar Haugen i Beias Gruppen AS og daglig leder Trond Olav Horten i Nordbolig Hamar AS.

tet, så er det null samarbeid. Det er kjempestore muligheter i Innlandet, men da må Mjøs-kommunene legge til rette for et samlet bolig-, arbeids- og utdanningsmarked, sier Haugen.

Til sist ønsker 30-åringen seg Husbankens

Casco® MultiTech Verktøykasse på patron!

Fuger
og limer
under alle
forhold

Miljøvennlig
Overmalbar
7 farger

casco.no

Norgeshus klar for tøffere og grønnere tider

GARDERMOEN: – Høsten og vinteren kan bli tøff, men det skal fortsatt bygges mange boliger i Norge. De huskundene skal vi vinne over med smartere og grønnere boliger, sier markedsdirektør Benn Asgeir Båtvik på Norgeshuskongressen 2022.

AV CHRISTOPHER KUNØE
CK@BYGGMESTEREN.AS

Hvert fjerde år inviterer Norgeshus alle sine lærlinger, tømrere og byggmestere til kongress. Båtvik har invitert alle 129 forhandlere med 1 650 byggmestere, tømrere og lærlinger for å lære mer om hvilke boliger og løsninger det skal satses på.

– Så vidt jeg vet, er vi den eneste huskjeden som samler alle tømrerne på denne måten, sier Båtvik til Byggmesteren.

BEDRE LØSNINGER I TØFFE TIDER

Tømrerne i Norgeshus bygger allerede energieffektive hus. Nå øker huskjeden satsingen på slike boliger. På kongressen presenteres flere pilotprosjekter, nye hus- og hyttemodeller samt Kraftpakken – en samlepakke med smartstyring, solceller, og en inneklimasentral med integrert ventilasjon, tappevann, og varme.

– Fremover skal vi levere enda mer miljøvennlige boliger. Da må vi få med tømrerne som gjør den virkelige jobben med det grønne skiftet, sier Båtvik.

Norgeshus satser videre på elementproduksjon og konstruksjonspakker. Båtvik peker på at samarbeidet med leverandørene er blitt viktig for å finne de lure løsningene: – Vi er avhengige av leverandørene for å bygge mer miljøvennlige og energisparende boliger. Når vi samarbeider i pilotprosjekter på hus som bygges, finner vi nye løsninger som ikke gjør det dyrere å bygge mer miljøvennlige boliger, forklarer Båtvik.

Mange boligbyggere advarer nå mot nedgangstider. Båtvik er enig med dem.

Pilotprosjekt med integrerte solcellepaneler på et hus av Norgeshus KV Bygg Suldal. (Foto: Greenstat)

– Det blir tøffere fremover. Men jeg tror ikke den kommende – såkalte krisa – vil vare så lenge. Høsten og vinteren kan bli tøff, men så vil boligmarkedet stabilisere seg. Ut i 2023 vil det bli aktivitet igjen fordi det er et så stort behov for nye boliger. Da skal vi være der og tilby kundene de mest energieffektive boligene, sier markedsdirektør Benn Asgeir Båtvik.

MOT NULLENERGI MED KRAFTPAKKE

– Norgeshus vurderer sine konstruksjoner og byggematerialer, forteller teknisk sjef Snorre Bjørkum i Norgeshus.

– Det er mange tiltak som dere kan gjøre. Nå kan man velge betong med lavere karbonutslipp og bruke mer miljøvennlige materialer. Arealeffektivitet blir viktig. Tjukkere vegger med isolasjon koster for eksempel fire kvadratmeter av boligen, så dette tenker vi på, sier Bjørkum og legger til at flere hus må konstrueres og oppføres slik at de enklere kan demonteres i framtida.

Huskundene søker etter nye boliger med lavest mulig energibruk – og hus som produserer egen energi (plussus). Her skal den nye Kraftpakken (som koster ca. 100 000 kroner) fra Norgeshus overbevise.

– Målet med kraftpakken er å oppnå et nesten nullenergihus. For å lykkes, må vi

– Markedet blir tøffere nå. Men fremdeles skal det bygges mange boliger i Norge i 2023, sier Båtvik.

bryte ned tradisjonelle siloer i bransjen. Ofte har enkeltleverandører meget gode systemer innenfor sitt fagområde, men synergier med andre delsystemer blir ikke utnyttet, skriver Norgeshus i presentasjonen sin.

Energiberegninger viser at denne løsningen kan redusere energiforbruket med nesten 80 prosent. Man kan også oppnå energimerke A. Hvis huset er østvestvendt, kan man ha solceller på to takflater og komme nærmere kravene til et plussus hus som produserer mer strøm enn det bruker.

– Her ser vi nå etter å bygge det første testhuset med Kraftpakken, sier teknisk sjef Snorre Bjørkum til Byggmesteren. ■

TJEN EKSTRA

VELUX®

BONUSKRONER DENNE HØSTEN MED **VELUX!**

Denne høsten har VELUX sin største bonuskampanje noensinne og tilbyr sine bonusmedlemmer opptil **1850 bonus kroner** for hvert elektriske eller solcelledrevet **VELUX** takvindu, innvendige og utvendige solskjerming du kjøper. Den økte bonusen gjelder også vinduer for flate tak.

Elektriske og solcelledrevende produkter har mange fordeler, blant annet:

1. Solcelledrevet design tilbyr alle fordelene til et motorisert vindu, men man slipper ledningene. Disse er ideelle både for de som skal bytte ut eller sette inn et nytt takvindu.
2. Alle fjernbetjente gardiner kan enkelt installeres og kobles til med en gang, takket være de forhåndsmonterte brakettene.
3. Vinduene er enkle å bruke – bare bruk den trådløse veggbryteren. Hvis det regner, lukker regnsensoren automatisk vinduet.

Fra 1. september til 31. oktober 2022 kan du tjene ekstra bonus kroner på elektriske og solcelledrevne produkter, og bruke bonus kronene på gavekort fra CDON.com, Zalando og IKEA.

VELUX Bonus er vindusprodusentens lojalitetsprogram for håndverkere, designet for å tilby gode incentiver for å kjøpe VELUX produkter gang på gang!

KLIKK HER
FOR MER INFO

Slik blir du medlem av VELUX Bonus:

Tjen bonus kroner: Registrer og opprett en bruker for å starte med opptjening av bonus kroner.

Samle bonus kroner: Last opp bilde av fakturaen og svar på noen korte spørsmål for å registrere kjøpet ditt. Det er raskt og enkelt å tjene opp bonus kroner. Vær oppmerksom på at fakturaene må sendes inn innen 60 dager etter fakturadato som er anført på fakturaen (se vilkår og betingelser for hvilke produkter det gjelder).

Bruk bonus kroner: Når registreringen din er godkjent vil du motta beskjed på tekstmelding eller e-post. Uansett om du ønsker å spare opp eller å bruke bonus kronene dine med en gang – kan du bruke dem på hva du vil hos våre fantastiske bonus partnere.

Finn ut mer om VELUX Bonus
velux.no/bonus

Finn ut mer

*Betingelser og vilkår gjelder

Byggmesterforsikring ber bedriftsledere ta grep:

– VI HAR INGEN BYGNINGSARBEIDERE Å MISTE

– Ifølge Arbeidstilsynet er risikoen for å bli skadet, eller forulykke, dobbelt så høy i bygge- og anleggsbransjen, som gjennomsnittet i andre bransjer. Det påhviler derfor arbeidsgivere i vår bransje et ekstra ansvar for å forebygge arbeidsulykker, og det er flere grep man kan ta for å skape en tryggere arbeidsplass, påpeker daglig leder Kolbjørn Røstelien i Byggmesterforsikring.

– Bygg- og anleggsbransjen er den bransjen i Norge som er mest utsatt for ulykker på arbeidsplassen, ifølge Arbeidstilsynet. Det er derfor viktig at man som arbeidsgiver kjenner til det ansvaret man har som arbeidsgiver, iverksetter forebyggende tiltak og har kunnskap om hva man må gjøre hvis uhellet først er ute, fremholder Kolbjørn Røstelien.

Han peker på de vanligste arbeidsulykkene.

– Fallulykker peker seg ut på topp, fulgt av skader som følge av å bli truffet av en eller flere gjenstander, stikk- og kuttskader, klemskader og sammenstøt/påkjørslar, peker seg ut.

Forebyggende tiltak er viktig.

– Fokus på sikkerhet henger ofte sammen med at bedriften har en god sikkerhetskultur, mener Kolbjørn Røstelien.

– Dette er et lederansvar. Hvis du som leder er tydelig opptatt av sikkerhet, vil dette gjenspeiles i dine ansattes holdninger. Sørg for at dine medarbeidere kjenner til de største risikoforholdene, og minn dem på det med jevne mellomrom.

HVA NÅR ULYKKER INNTREFFER?

Arbeidsmiljøloven krever at førstehjelpsutstyr er lett tilgjengelig på arbeidsplassen, og ansvaret for at utstyret er komplett hviler på arbeidsgiveren.

– Det er avgjørende å være forberedt, både med nødvendig førstehjelpsutstyr og kompetanse på førstehjelp. I Byggmesterforsikring anbefaler vi at alle ansatte gjennomfører et førstehjelpskurs. I tillegg anbefaler vi anskaffelse av en hjertestarter og at man deltar på et hjertestarterkurs, der du lærer å gi hjertekompresjon og utføre innblåsninger på en rett måte.

Kolbjørn
Røstelien

KUNNSKAP ER GULL VERD

Det finnes flere e-læringskurs man kan benytte seg av. Det gjør at man kan sikre seg rett kompetanse utenom arbeidstiden.

– I Byggmesterforsikring vil vi spesielt peke på tilbudet som gis i regi av Byggmesterforbundet. Her finnes det flere kurs, både for arbeidsgivere og arbeidstagere. Kurset E-Læringskurs/Arbeid i høyden er brennaktuelt. E-læringskurs/Førstehjelp er også aktuelt. Medlemmer av Byggmesterforbundet får rabatterte priser, sier Kolbjørn Røstelien.

– Holder vi alle fokus på forbyggende tiltak, kan mye oppnås i form av redusert sykefravær som følge av skader, og ikke minst er det viktig å bidra til at medarbeidere ikke får varige skader.

– La oss trekke lasset sammen for en reduksjon av skader. Kontakt oss gjerne hvis du har spørsmål om skadereduserende tiltak, avrunder Kolbjørn Røstelien.

Kurs: www.byggmesterforbundet.no/kurs

Daglig leder Erik Terje Dahl, Follo Bygg & Eiendom:

– MÅ HA RUTINENE PÅ Plass

– Vi har førstehjelpskurs for våre medarbeidere, og vi har også klare rutiner for bruk av ulike verktøy og utstyr. Allikevel skjer det ulykker. Mitt råd er å ringe 113 hvis det skjer noe alvorlig. Her får du god hjelp til å gjøre de riktige tingene når situasjonen krever det, sier daglig leder Erik Terje Dahl i Follo Bygg & Eiendom AS.

– Vi hadde en sterk opplevelse for noen år siden. En av våre underentreprenører hoppet ned fra en trapp på en 22 mm slissesponplate lå over kjelleren i et bygg vi jobbet på. Platen brast og vedkommende falt ned på betong-gulvet i kjelleren. Det var en alvorlig hendelse, som satte spor. Vi var ikke bevisst på at 22 mm slissespon ikke hadde bæreevne nok. I tillegg ser vi at det burde vært lagt en 12-15 mm finerplate over.

– Mitt råd til alle bransjekolleger, er å sette seg inn i nye produkter du tar i bruk og legge dette inn i rutinene. Det er lett å glemme det som står i produktdatablader, men nye materialer krever nye tiltak, så les produktdatabladene nøye, og få på plass de rette tiltakene, oppfordrer Erik Terje Dahl.

113- DIN VENN I NØDEN

– Vi har jevnlig førstehjelpskurs for alle medarbeidere gjennom bedriftshelsetjenesten. Så alle er drillet på å legge skadede personer i stabilt sideleie, sikre luftveiene, sjekke puls og gjøre hjertekompresjon. Men når ulykken skjer, kan alle miste hodet. Da er det viktig å ringe 113, de er profesjonelle og guider deg gjennom hva du skal gjøre på stedet. Det er alltid beroligende å vite at fagpersonell forteller deg hva du skal gjøre i en kritisk situasjon, fastslår Erik Terje Dahl.

TA VARE PÅ HVERANDRE

I Follo Bygg & Eiendom er det stort fokus på sikkerhet på arbeidsplassen.

– Vi har rutiner for bruk av alt utstyr, og vi har medarbeidere som aldri har kuttet seg med sirkelsag, selv om de har jobbet med slike verktøy i 40 år. Men rutiner er en ting, det er lett å glemme noe av det man er drillet i, når man bare skal gjøre en liten ting. Kanskje ringer mobilen, og man blir uoppmerksom et øyeblikk, kanskje tar man en short-cut og glemmer å sikre en stige i topp og bunn. Da er det viktig å ha kolleger som passer på. Tar vi vare på hverandre, skaper vi en god kultur for sikkerhet, er dette et viktig bidrag til å redusere skader, mener Erik Terje Dahl.

KLIKK HER
FOR MER INFO

– Man blir ikke håndverker fordi man er glad i å lese manualer tykke som en bok. Men vi må ha fokus på sikkerhet, forholde oss til datablader og ikke minst praktisere gode rutiner sier Erik Terje Dahl.

**BYGGMESTER
FORSIKRING**

WWW.BYGGMESTERFORSIKRING.NO

REGJERINGEN MÅ SETTE INN TIDENES SATSING PÅ ENERGI- SPARING

OSLO: Mens regjeringen jobber med strømstøtte til private og bedrifter, oppfordrer flere til at det etableres mer varige energisparetiltak.

I stedet for kortvarige strømstøtteordninger, oppfordres regjeringen til å se etter varige løsninger som etterisolering.

AV **PER BJØRN LOTHERINGTON**
PBL@BYGGMESTEREN.AS

Naturvernforbundet, Grønn Byggallianse og MDG (Miljøpartiet de grønne) sender alle sterke oppfordringer til regjeringen om å sette inn energisparetiltak for å dempe energikrisa.

– Satsing på energieffektivisering og energisparing er den raskeste, billigste, minst konfliktfylte og mest miljøvennlige

måten å bidra til løsninger på energikrisen på, konstaterer Naturvernforbundet.

SKANDALØST LITE ENERGIEFFEKTIVISERING

– Det er en skandale at det ikke tidligere er gjort mer for energieffektivisering, men nå har regjeringen tidenes mulighet til å få til store endringer, skriver leder Truls Gulowsen i Naturvernforbundet i et brev

SKJERVHEIMPRISEN TIL TØMRARMEISTER OLE THORSTENSEN

VOSS: Tømrarmeister og forfatter Ole Thorstensen fra Eidsvoll får Skjervheimprisen 2022 for sitt arbeid for å lyfte fram korleis kvalitet i byggfaget er eit samfunnsansvar.

– På førebiletleg vis har han gått inn for å utforska dette problemfeltet grundig, og reiste til Polen for å arbeida som tømrar på ein byggeplass der, utan å kunna språket, heiter det.

Prisen er høgthengande og er tidlegare gjeve til den vidgjetne samfunnsforskaren Ottar Brox og til den mykje omdiskuterte læraren Simon Malkenes for å nemne to.

til statsministeren, finansministeren og flere komiteer på stortinget.

I brevet lister de opp sine forslag som blant annet handler om å endre Enovas mandat til å prioritere energieffektivisering, og flere virkemidler for strømsparing i boliger. Dessuten må strømstøtten legges opp slik at den øker energisparingen.

STØRRE KRAFTPOTENSIAL I ENERGISPARING

Grønn Byggallianse er inne på det samme: – Den billigste og minst konfliktfrie kilowatten er den du ikke bruker. Potensialet for redusert energibruk er like stort som samlet installert vindkraftproduksjon i Norge i 2022.

Som innspill til statsbudsjettet for neste år, foreslår Grønn Byggallianse og Norsk Eiendom at Enova gjeninnfører en støtteordning for energieffektivisering av eksisterende bygg.

– Det er bedre å bruke offentlige midler til varige løsninger for energisparing og økt lokal kraftproduksjon enn kortsiktig strømstøtte. Det vil bedre kraftbalansen, bidra til å dempe prispresset og hjelpe byggeiere og leietakere til å møte trolig varige økte energipriser, påpeker Byggalliansen.

MDG: MER TIL ENERGI- EFFEKTIVISERING

Siden strømkrisa slo inn, har regjeringen gitt 34 milliarder kroner i strømstøtte, men bare 100 millioner til ett enøktiltak, påpeker Miljøpartiet de grønne (MDG).

Denne skjevfordelingen vil partiet ha en endring på. Det krever en milliardsatsing på energisparetiltak i statsbudsjettet. Ifølge Dagsavisen, oppfordrer det andre partier til å støtte dette kravet når strømstøtten behandles i et ekstraordinært møte i Stortinget om et par uker.

MDG mener folk kan hjelpes ut av strømkrisa med energieffektivisering og dermed strømsparing. Partiet foreslår at staten betaler inntil 50 prosent av oppgradering av vinduer, isolasjon og andre energisparende tiltak, og øker støtten til slike tiltak generelt.

LOVER ENØKSTØTTE

Som en reaksjon på kravene fra MDG, varsler statssekretær Andreas Bjelland Eriksen (Ap) i Olje- og energidepartementet at det kommer en solid satsing på energisparende tiltak i statsbudsjettet. I intervjuet med NTB vil han ikke røpe hva tiltakene blir, men lover at det blir støtte til enøktiltak for husholdninger og bedrifter. ■

– De urolige tidene går snart over, spår Mesterhus-sjefen

STAVANGER: – Det er urolige tider i boligmarkedet, men flere tegn tyder på at en nedgang i boligbyggingen neppe blir langvarig, spår kjededirektør Karl Arne Jespersen i Mesterhus.

AV PER BJØRN LOTHERINGTON
PBL@BYGGMESTEREN.AS

I åpningstalen til kjedens konferanse i Stavanger i begynnelsen av september hadde han et positivt og offensivt budskap: – Nedgangen vi ser nå, blir kortvarig, som vi opplevde for noen år siden med oljekrisen og finanskrisen. De varte to år hver, og det er nok det vi må belage oss på nå. Det bygges for få boliger her i landet, behovet for nye boliger er langt større enn det vi bygger. Prognosesenteret beregner et boligbehov på 29 000 enheter i året, mens anslaget for i år er 24 000. Markedet vil presse på for økt boligbygging etter en kort nedgang, mener Jespersen.

– Fallende priser på materialer, og særlig trelast, samt fortsatt lav rente, taler også for at nedgangen ikke blir så kraftig. Selv om renten skal stige, vil den heller ikke med Norges Banks rentebane bli høyere enn tre prosent, poengterer Jespersen.

KICK OFF: OPP 50 PROSENT

Kjededirektøren presenterte et hårete mål som gjorde konferansen til et virkelig kick-off: Mesterhus skal bygge 1 500 nye boliger innen 2025.

– Det er en økning på 50 prosent i forhold til de vel 1 000 enhetene som kjedemedlemmene leverte i fjor. Likevel skal det være oppnåelig, mener han.

GODE TØMRERE HOS MEDLEMMENE

– Vi rustet oss for å ta større markedsandeler og har medlemmer som er gode byggmestere, og som har gode tømrere og lærlinger. De kan bygge boliger med skreddersøm som vi er kjent for. Vi skal fortsatt være størst på eneboliger blant boligbyggerne her i landet, men vil også satse på småhus, det vil si rekkehus og flermannsboliger.

SMÅHUSSTOPP FORDYRER

Jespersen glemmer ikke utfordringene kjeden og andre boligbyggere møter. De handler om bygge- og deleforbud i Oslo og andre byer, og om knutepunktstrategien og boliglånsforskriften som begrenser boligbyggingen i distriktene.

– Vi vet at det er et stort marked i Oslo og andre byer for eneboliger og småhus der folk får sin egen lille hageflekk, og boligprisene blir uoverstigelig høye om det fortsatt skal bygges flest leiligheter på dyre tomter, advarer han.

KNUTEPUNKTENE MÅ LØSES OPP

I distriktskommunene møter boligbyggerne andre utfordringer som Jespersen

Selv om det er urolig i boligmarkedet om dagen, lanserte kjededirektør Karl Arne Jespersen et hårete vekstmål på Mesterhuskonferansen i Stavanger. (Foto: Mesterhus)

håper det snart blir tatt tak i.

– Vil regjeringen motvirke sentralisering, må det være tilgjengelige boliger til dem som skal fylle ledige jobber innen blant annet helse og skole i distriktskommunene. Derfor må den sørge for finansiering, for eksempel gjennom Husbanken, lette på boliglånsforskriftens krav til egenkapital i områder der boliger har lavere markedsverdi enn byggekostnaden, og det må åpnes for at flere kan bygge seg hus utenfor sentrum og tettsteder, argumenterer han. ■

– Vi må kjenne norske byggemåter for å kunne følge opp egne ansatte og underentreprenører, sier Gediminas Kananavicius.

Litauere bygger norsk kompetanse

OSLO: Det litauiske håndverkerfirmaet bygger kompetanse hos ansatte for å være faglig på høyde med norske konkurrenter og underentreprenører.

AV PER BJØRN LOTHERINGTON
PBL@BYGGMESTEREN.AS

Nå har én av de ansatte bestått norsk mesterbrev, en annen er i gang med mesterutdanningen og tre andre har norsk svennebrev. Slik bygger de ansatte kompetanse så bedriften kan påta seg oppdrag der det kreves en viss andel faglærte og læringer.

– Jeg ville lære norske byggemåter for å kunne følge opp underentreprenørene vi bruker, forklarer Gediminas Kananavicius om hvorfor han først tok svennebrevet og nå har bestått mesterutdanningen.

Kananavicius er prosjektleder og faglig ansvarlig i det litauiske firmaet Edv Nordic Consult med 50 ansatte, de fleste litauere. Han er naturligvis stolt over å ha bestått prøvene til det norske mesterbrevet.

NORSK FAGTEORI PÅ KURS

Den ferske tømrmesteren har sivilingeniørutdanning fra Litauen, som blir

godkjent på linje med tilsvarende norsk utdanning. Men selv om han har tømmerpraksis fra hjemlandet, var norske klimavegger, isolering, og tetting ukjent for ham.

Derfor var han en av fem fra bedriften som deltok i et kurs i fagteorien til svenneprøven som Opplæringskontoret for tømmerfaget i Oslo arrangerte for to-tre år siden.

– Gjennom fagteorien til tømmerfaget, forsto jeg bedre de norske byggekravene og løsningene. I mesterutdanningen som jeg tok hos Blimester, falt andre brikker på plass.

– Mesterutdanningen handlet blant annet om TEK17, om byggesøknader og om ledelse som vi også har bruk for i bedriften, fortsetter Kananavicius.

Han tok mesterutdanningen hos Blimester under koronaen, og synes det var gunstig at den er nettbasert.

– Jeg møtte ikke medstudenter og risikerte derfor ikke å bli smittet. Jeg slapp

unna korona og kunne fortsette på jobben uten sykefravær, oppsummerer han.

LITAUISK UTDANNING PÅ FLERE NIVÅER

Driftsleder Ernestas Liobikas tok svennebrevet samtidig med Kananavicius og er nå i gang med mesterutdanningen. Begge har etablert seg her med familie.

– Vi har ikke så spesifikk tømmerutdanning i Litauen som det er her. Opplæringen er i fem nivåer, og det høyeste kan kanskje være tilsvarende en norsk mesterutdanning. Men det er ikke noe som heter mesterbrev i Litauen, sier Liobikas.

Han har søkt mesterbrevnemnda om å få godkjent realkompetanse etter fire år som tømmer i Norge, men har ennå ikke fått svar. Derfor fortsetter han mesterutdanningen etter å ha tatt første modul hos Blimester.

KREVENDE NORSK FAGSPRÅK

Flere av tømmerne i bedriften søker NO-KUT om å få godkjent tømmerutdanningen fra Litauen på linje med norsk svennebrev. De som får avslag, fortsetter gjerne uten norsk utdanning. De vegrer seg fordi de sliter med å lære norske faguttrykk.

Liobikas og Kananavicius har også opplevd det.

– Jeg fikk bestått i alle fag, men klarte meg bedre på muntlige eksamener enn de skriftlige, forteller Kananavicius.

MESTERBREV OG BYGGMESTERMEDLEM

Da Kananavicius hadde bestått eksamen og ble norsk tømmermester i sommer, meldte firmaet seg inn i Byggmesterforbundet med ham som faglig ansvarlig.

– Vi oppfylte jo allerede medlemskriteriene siden Gediminas er sivilingeniør og vi har mange års erfaring i tømmerfaget, men valgte å vente til mesterbrevet var på plass, forteller driftsleder Liobikas.

Han sier dette om hvorfor firmaet valgte medlemskap hos byggmestrene:

– Byggmesterforbundet tilbyr oss gode

Driftsleder Ernestas Liobikas er svenn og i gang med mesterutdanningen, mens prosjektleder Gediminas Kananavicius har limt mestermerket på vesten sin.

forsikringsordninger tilpasset vår bransje, de har byggfaglig ekspertise som vi kan søke råd hos når vi trenger det og ikke minst – advokater med erfaring fra bransjen. Vi har ikke hatt behov for juridisk hjelp ennå, men ser at det vil være en fordel at advokatene kjenner bransjen så

vi unngår kostbare timer på at de blir kjent med aktuelle bransjeforhold, poengterer Liobikas.

Han understreker at det er Byggmesterforbundet bedriften vil være medlem i, ikke NHO, og sier de ser fram til å møte kolleger i faglige og sosiale sammenhenger. ■

HØYT TEMPO I NYBYGGING, MEN DÅRLIG SALG

OSLO: Igangsettingen av nye boliger holder like høyt tempo i første halvår som ved samme tid i fjor. Det er påbegynt 11 000 enheter. Men salget av nye boliger går ned sammenlignet med første halvår i fjor. Nedgangen er på 19 prosent. I juni alene gikk salget ned med 38 prosent, og det har ikke vært lavere siden finanskrisa i 2008–09.

– Det lave salget er bekymringsfullt både for folk som trenger bolig, for boligforsyningen og for sysselsettingen, sier adm.dir. Lars Jacob Hiim i Boligprodusentenes Forening (bildet).

Han oppfordrer kommunene til fortgang i regulerings- og byggesaker og ber om bedre virkemidler i boliglånsskriften og Husbanken.

Det er salget av småhus som går mest tilbake i første halvår, med 36 prosent, mens salget av eneboliger og leiligheter går tilbake med henholdsvis 26 og sju prosent.

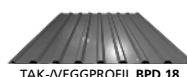

PROFFENE VELGER BORGA

Ekstremt sterk profil for nordiske forhold - Høyprofilplate TR 136

- 136 mm profilhøyde, 930 mm dekkbredde
- Produseres i ønsket lengde
- Rask leveringstid

Vi leverer komplette materialsatser inklusiv plater, takrennesystem, taksikkerhet, beslag og feste midler m.m.

Les mer på www.borga.no eller skann QR-koden.

BORGA®

Bygg uten bekymringer

Stålhaller og byggplater | Ring for tilbud 69 67 60 28

FAKTA

EVENTYRHUS AS, FÆRDER

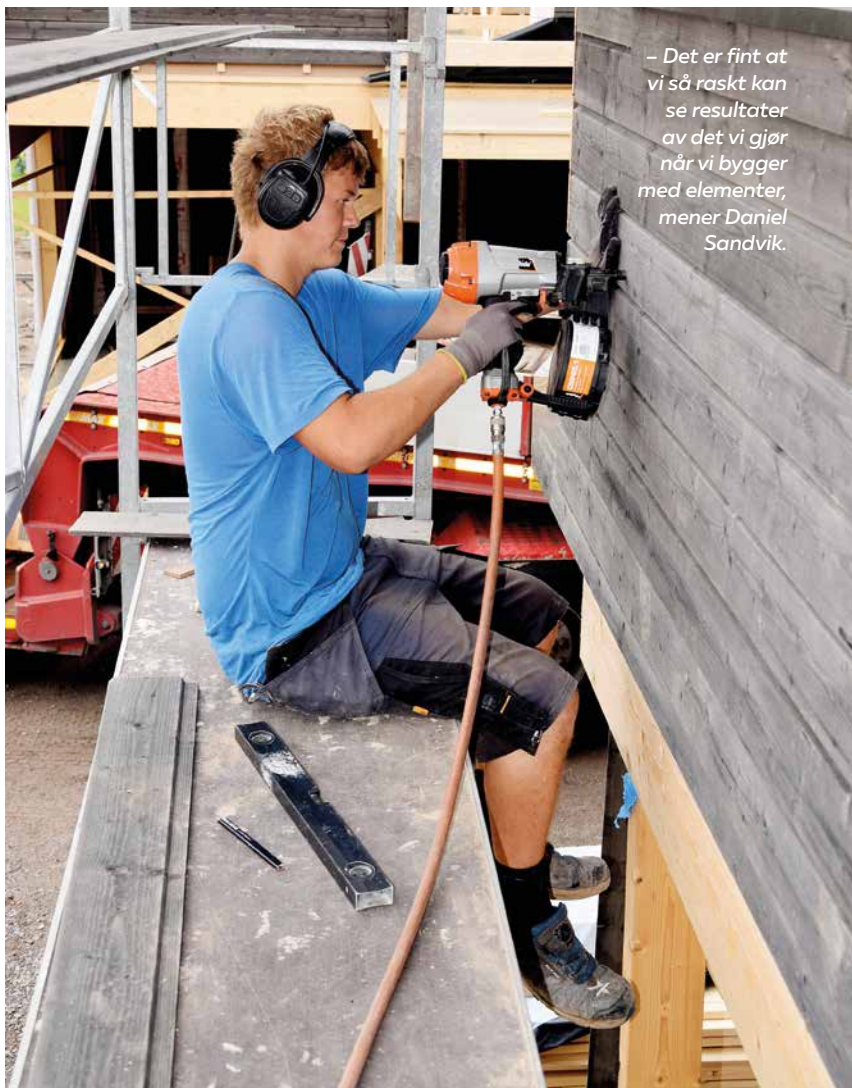
Etablert i 1992 og har nå fire eiere som er aktive i bedriften: Dag Tenold, Tom Hagen, Sverre Pedersen og Martin Skjæggestad som også er daglig leder. 19 ansatte, 12 av dem er tømrere og tre er lærlinger. Bygger leiligheter og eneboliger i Tønsberg og nabokommunene. Driftsinntekter i 2021: 74 millioner kroner (proff.no).

Til og med takutstikket med riktig tilskjærte vindskier blir levert som element. Og det passer på millimeteren, konstaterer Kennet Hagen.

Bygge- firmaet startet med et eventyr

– Det er fint at vi så raskt kan se resultater av det vi gjør når vi bygger med elementer, mener Daniel Sandvik.

NØTTERØY: Det var en gang to gründere som gikk sammen om å bygge boliger i et felt. Hustypene tegnet de i sveitserstil og de syntes modellene skulle ha eventyrnavn som Reveenka og Askeladden.

AV PER BJØRN LOTHERINGTON
PBL@BYGGMESTEREN.AS

Slik startet de firmaet som fikk navnet Eventyrhus. Det var i 1992. I dag har firmaet 19 ansatte. I fjor i firmaets 29. år, satte det rekord både i omsetning og resultat. Driftsinntektene passerte 74 millioner kroner, 30 millioner mer enn året før, og resultatet ble 8,7 millioner, det vil si snaut 12 prosent i resultat.

– Eventyrlig utvikling? Daglig leder Martin Skjæggestad trekker litt på det, og konstaterer nøkternt: – Vi har i hvert fall hatt gode resultater i alle år siden firmaet ble etablert.

Han er en av to byggmestre i Eventyrhus som for øvrig har to byggeledere og en arkitekt i staben og på eiersida, og 12 tømrere og tre lærlinger ute på byggeplassene.

– Til nå har vi bygd 122 enheter, og det er bare én som ble ferdigstilt før den ble solgt, forteller daglig leder Martin Skjæggestad.

Boligområdet er med hensikt bygd med arkitektonisk variasjon og med forskjellige leilighetsstørrelser. Det aller meste er to- og firemannsboliger, men i den ene enden av feltet er det også noen eneboliger.

19 ANSATTE: 37 BOLIGER

– Resultatene våre går litt opp og ned, og 2021 ble et ekstra godt år fordi vi overleverte flere boliger enn vanlig. Totalt ble det 37 enheter som vi med totalt 19 ansatte bygde og overleverte. Flere av boligene var påbegynt året før. I tillegg til feltutbygging som vi driver mest med, leverte vi et par ekstra store eneboliger som også bidro til omsetning og resultat, forklarer Skjæggestad.

FEM ÅR: 122 ENHETER

Vi står midt i boligfeltet Sandeåsen som ligger i utkanten av Tønsberg. Siden 2017 har firmaet bygd 122 enheter på området der det før lå et gartneri. De første boligene bygde de i egen regi, senere er det bygd på oppdrag for en eiendomsutvikler.

Men hustypene er tegnet av Eventyrhus. Det er flest leiligheter i rekkehus i forskjellige varianter. I det siste er det også bygd en del eneboliger. Da vi var på besøk, var firmaet i gang med å heise elementer til to hus som hver får tre leiligheter.

Alle kjenner systemene våre

Eventyrhus legger mye an på å overlevere til avtalt tid. At de klarer det, kan tilskrives egne ansatte og faste underentreprenører på rør, el og flislegging. I den første koronatida ble én overlevering forsinket i ei uke. Flere av de ansatte som måtte være hjemme om dagen med syke barn eller fordi skole og barnehage var stengt, stilte på jobb om kvelden for å holde framdriften.

EFFEKTIVE ELEMENTER

– Vi bygger effektivt med elementer. Det er derfor vi kan levere så mange hus uten å ha flere ansatte, fortsetter Skjæggestad.

– Husene tegnes for at de skal være rasjonelle å bygge med elementer – uten at de blir kjedelige av den grunn! Elementene får vi fra Optimera Byggsystemer i Andebu.

Fire aktive eiere utfyller hverandre

Eventyrhus drives og eies av fire håndverkere og entreprenører som har delt oppgavene mellom seg. Martin Skjæggestad står for daglige ledelse, Sverre Pedersen er byggeleder med ansvar for tømrerarbeidet, Tom Hagen er byggeleder som tar seg av infrastrukturen med veier, grunnarbeider, hageanlegg og lekeplasser, og Dag Tenold er arkitekten som tegner og prosjekterer.

Vi har samarbeidet med dem i mange år, og er svært godt fornøyd med kvaliteten de leverer.

TØRT OG FORT TETT

– Andre som ikke er vant med elementer, vegrer seg fordi de er usikre på fukt og vindtetting?

– Den skepsisen ser ikke vi noen grunn til! Vi bruker uisolerte elementer for å være sikre på at isolasjonen ikke blir våt før taket er tettet. Vi følger også med på vindtettingen, og trykktester husene med svært godt resultat. Kravet på 0,6 luftskifter er ikke noe problem, vi har vært nede i 0,2!

Å komme fort under tak, er ellers den største fordelene med elementer, mener Skjæggestad. Husene er tette på snaut to uker. Det gir kortere tid til uttørking.

Tømrerne Christoffer Karo Solberg og Daniel Sandvik er enige: – Når vi bygger med elementer, blir huset raskere tett og vi kan gå inn og gjøre noe innvendig arbeid når det regner. Med elementer ser vi også raskere resultat av det vi driver med, sier de.

Christoffer som har vært 10 år i firmaet, husker ennå hvor overrasket han ble over at byggemåten er så effektiv. – Jeg var vant til lengre byggetider, mens det går som å bygge med lego, smakk-smakk!

JOBBER UTE OM SOMMEREN

På en annen byggeplass der de driver tradisjonell plassbygging, fastslår tømmer Aleksander Solberg at fordelene med byggemåtene varierer med årstidene: – Nå om sommeren er det greit med plassbygging, om vinteren er det fordelaktig med elementer for å slippe regn, slaps og snø!

Da firmaet kjøpte denne tomten, sto det ett lite hus her. Nå er det revet for å gi plass til to store eneboliger. Tomten er vestvendt med byens beste solforhold og utsikt til deler av Tønsberg med det karakteristiske Slottsfjellstårnet. Til sammen gjør det at de to husa ligger i øvre prissjikt av det firmaet bygger.

ROYALT EKSTRAARBEID

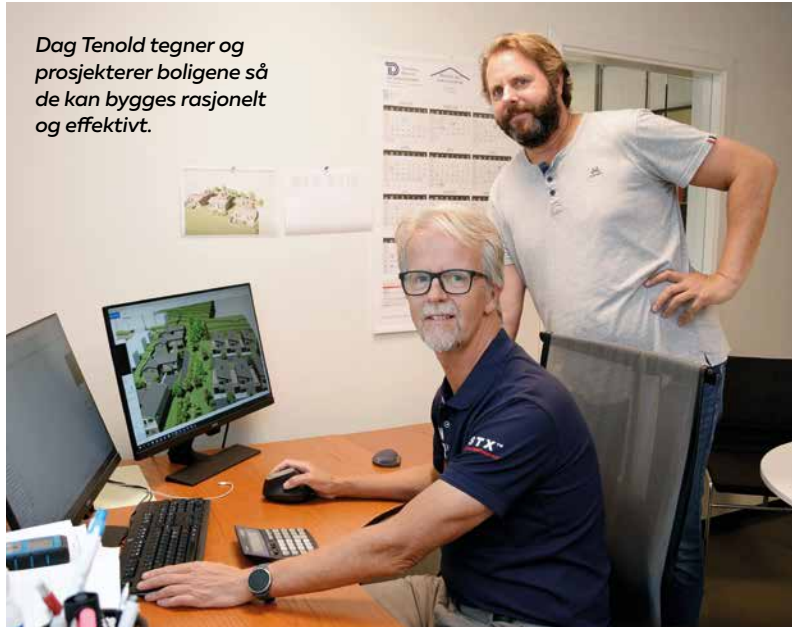
Eventyrhus var i gang med det første av flere rekkehus som skulle ha royalimpregnert kledning da royalsaken slo inn over bransjen.

– Det første huset har royalkledning og ble undersøkt av en branningeniør. Vi måtte skifte til brannimpregnert kledning i en svalgang, men kunne beholde det øvrige. Til de neste husene brukte vi beiset kledning i stedet.

– Hva er forskjellen på de to kledningene?

– For oss som bygger, er det ikke så stor forskjell. Det er kjøperne som må regne med mer vedlikehold med beiset kledning. Royalimpregnert sies jo å være vedlikeholdsfri, men den vil jo kreve noe olje etter hvert som den blir blassere, den og, mener Skjæggestad. ■

Dag Tenold tegner og prosjekterer boligene så de kan bygges rasjonelt og effektivt.

Som de fleste kollegene, har tømmerensvenn Lars Petter Egeland gått læretida i firmaet.

To områder fungerer som basseng som fordrøyer avrenningen til ledningsnett.

VERNER BÅDE OM BYGNINGER OG EGET ARBEIDSMILJØ

FLEKKEFJORD: Hos Stangborli Bygg er de mer enn kolleger. Derfor bruker de ikke bemanningsbyrå.

AV ANN-MARI GREGERSEN
POST@BYGGMESTEREN.AS

En rød varebil er på vei gjennom en trang sidegate i Flekkefjord, og lyser godt opp blant de mange hvite husene. Utenfor et eldre, verneverdig hus i sentrum står det allerede flere firmabiler fra Stangborli bygg.

– Vi synes godt i bybildet, ja! Vi har vel 26 biler som alltid er ute på både små og store oppdrag, sier byggeleder Rolf Birkeland og ler godt.

TILPASSER SEG EN BABYBOOM

Godt humør og «en stor kameratslig gjeng» er tonen som går igjen uansett hva temaet er under vår prat. Birkeland og daglig leder Ole Johnny Mathiassen roser grunnleggeren av bedriften for det.

– Oddbjørn Stangborlis ånd preger fortsatt bedriften. Han har alltid vært god med folk, og skapte en sosial

KREVENDE: Å kalkulere pris på slike jobber, er ikke enkelt, forklarer Rolf Birkeland på trappa i den gamle eneboligen.
(Alle foto: Alf Ove Hansen)

arbeidsplass der vi ikke bare var arbeidskolleger, sier Birkeland, som har vært ansatt siden 2006.

– Det viktigste jeg lærte av ham, var at vi ikke har et autoritært lederskap, sier Mathiassen.

– Det går mye på å ha tillit til de ansatte, og stole på dem. Det har fungert tidligere, og fungerer godt nå også. Vi har mange fleksible løsninger, men de blir ikke misbrukt, sier Ole Johnny.

– Flere av de ansatte har behov for en fridag etter baby-boomen vi har hatt her. Ole Johnny har virkelig vært god på å innfri alle ønskene. En kunne sagt nei, men det har

vi ikke noe igjen for, slik vi ser det. Svært få slutter hos oss, sier Birkeland.

VALGFRIHET I JOBBHVERDAGEN

Her tar de alvorlig på kameratskap og en god tone blant de 34 ansatte. Det vises også på hvem som gjør hva i hvilke prosjekter. Noen liker å restaurere gammelt, andre foretrekker nye bygg, mens enkelte liker best å være på noe nytt fra dag til dag. I perioder kan ikke alle få alle ønskene innfridd, men da innfinner en seg med det.

– Helt siden starten i 1987, har firmaet alltid tatt «rätt →

EGET VERKSTED: For et firma som har mange oppdrag på vernede bygg, er det en stor fordel å ha eget verksted. Det styres av møbelsnekker Alfred Sand, som her diskuterer en løsning med tømrer Leif Gunnar Lillehei.

og råde», og vi tar fremdeles alle typer jobber. Vi har faktisk også hengt opp gardiner til eldre damer, sier Rolf Birkeland.

SPESIALITET: KIRKE

De har typisk en 20–25 prosjekter på gang med stort og smått, og da må det sjongleres. Men de kan sies å ha én spesialitet: Kirker! Og det blir ofte lange prosjekter.

– Det tok oss tre måneder å restaurere halve Flekkefjord kirke. Så skiftet vi alle vinduene i Holund kirke. En gang tok vi sju kirker på ett år. Det er alt fra å skifte tak til fasade og vindu. Jobbene er ofte ute på anbud, men nå er heldigvis kompetanse noe oppdragsgivere ser mye på. Det er ikke alltid prisen avgjør, sier Ole Johnny Mathiassen.

IKKE BYRÅ: – Vi satser på egne ansatte fordi vi ikke vil risikere kommunikasjonsvikt og ekstraarbeid som kan følge med innleide, sier byggeleder Rolf Birkeland.

LEDELSE: Ole Johnny Mathiassen er daglig leder for bedriften der ansatte er mer enn kolleger.

Det hjelper på å ha eget verksted. Der lages både profiler og vinduer. Hjelp til kunder som vil ha skåret glass, sier de også ja til. Det kan være en krevende jobb, men de har tre tømrere som har tatt utdanning i tradisjonshåndverk. Verkmester Alfred Sand har overoppsynet. Han er et kjent møbelsnekkernavn i miljøet, og han løser det meste.

Som andre, bekymrer også dette firmaet seg over mangel på kompetanse framover – både innen materialbruk og gamle teknikker som ikke blir vedlikeholdt. Akkurat nå går det sin gang, og det er derfor vi står utenfor den staselige eneboligen i Elvegaten.

VANSKELIG BEREGNING

– Hva var første tanke om denne jobben?

– Kostnadsberegninger! Dette huset var vanskelig å beregne. Selv om alt innvendig skal bli nytt, så er det mye

FAKTA

STRANGBORLI BYGG AS, FLEKKEFJORD

Etablert av Oddbjørn Strangborli, aksjeselskap fra 2014.
38 ansatte. Driftsinntekter på 43,5 millioner kroner i 2021.
Eies nå av Skei invest AS som også har aksjemajoriteten i
Bilstad Bygg, Moi. (proff.no)

utvendig å ta hensyn til. Basert på erfaring, beregnet vi tidsbruk selv om det var krevende da vi ikke visste hvilken stand vinduene var i, forklarer Mathiassen.

– Vi varsler kunden på forhånd om at vi ikke kan garantere for hva som er bak. Det er alltid noe som dukker opp. I Elvegaten skal det bli åtte utleiehybler, så en bygger om gamle konstruksjoner for å bevare. Fasaden skal få nye vinduer, men ellers blir det vedlikehold og restaurering av den. Så skal vi skifte ut noe av det gamle laftet. Vi vet ikke hva som venter oss her, hvilken tilstand tømmeret er i, sier Rolf.

KVALITET FORAN ALT

Selv om Oddbjørn Stangborli solgte firmaet i 2014 og kjøperen, Lars Rasdal, også eier Bilstad bygg, opprettholdes firmanavnet. For «alle» i Flekkefjord kjenner det og vet at det borger for kvalitet. Det betyr også mye jobb, og kanskje flere ansatte. Nei, ikke for enhver pris for dette firmaet.

– Vi ser etter kvalitet, vi bemanner ikke for å øke. Ofte kunne vi vært mange flere når det er travelt, men vi velger ikke å leie inn fra bemanningsbyråer, sier byggeleder Birkeland.

– *Hvorfor ikke?*

– Erfaringen er at det blir mye kluss. Det er ofte kommunikasjonssvikt, både på grunn av språk og andre ting. Det gir seg da utslag i ekstraarbeid, som igjen gir et dårlig arbeidsmiljø og mer administrasjon for ledelsen. Den fine kulturen vi har, gjør at vi også utfører en god jobb. Det vil vi ikke risikere med å bruke bemanningsbyråer, fastslår Rolf Birkeland og Ole Johnny Mathiassen. ■

Oppdraget jeg ikke glemmer

Ole Johnny Mathiassen: Herad kirke i Farsund

Vi skulle ta en kikk på spiret til kirketårnet. Det viste seg at værhanen sto og viftet. Den sto i en stokk som var lekk, så det skulle lite til før den falt. Det endte med at vi sagde av hele tårnet på fem meter, og skjøtet i takkonstruksjonen. Alt dette ble gjort fra en stor lift. Jeg fikk virkelig kjenne på angsten da det ene hjulet ga litt etter, og kjørte ned i en grasbakke. I en lift på 25 meter blir det litt svingninger, kan du si...

BYGGMESTERFORBUNDET

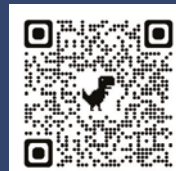

PRØV VÅR FORDELSKALKULATOR

Nå kan du enkelt regne ut hvordan det lønner seg for din bedrift å være medlem i Byggmesterforbundet!

Kalkulatoren regner ut pris på medlemskap og hva du kan spare årlig ved å benytte medlemsfordelene.

Test ut kalkulatoren på byggmesterforbundet.no eller scann QR-kode med ditt mobilkamera:

Sammen tar vi ansvar for en seriøs bransje, opplæring og rekruttering av fremtidige tømrere og byggmestere.

SERIØSE BEDRIFTER STÅR STERKERE SAMMEN
www.byggmesterforbundet.no

Flott funkis hadde store kondensskader

KRISTIANSUND: Til og med lærlingen så at det var feil at murhuset bare ble isolert på innsida. 17 år etter hadde huset kondensskader som reparerer for flere millioner kroner.

AV HARALD VINGELSGAARD
POST@BYGGMESTEREN.AS

De som var med på å bygge huset på ei utsiktstomt over Kristiansund, reagerte på at det ikke ble isolert utvendig også, men fikk beskjed om å gjøre slik det var bestemt. Problemene oppsto først etter flere år. Men da nyttet det ikke for byggherren å klage. Byggefirmaet var konkurs.

I det siste har Øyens Byggfirma jobbet med utbedringene på huset som ligger på Innlandet. Det tre etasjer høye huset er til sammen om lag 250 kvadratmeter.

– Kondensskadene ble oppdaget da det for et par år siden begynte å lukte vondt inne, og det begynte å dryppe vann ved utforingene over vinduene, forklarer byggmester og daglig leder Ragnar Øyen.

RANT VANN I VEGGENE

Da huset ble undersøkt nærmere, viste det seg at det rant vann inne i veggene – mellom isolasjonen og betongen. Slik var det i alle de tre etasjene, fra himlingen og ned til gulvet. Til og med mellom tregulvene og etasjeskillene i betong, var det vått enkelte steder, spesielt i kjelleren.

Funkishuset i forgrunnen slik det framstår etter gjennomført rehabilitering. (Foto: Heine Schjølberg, Studio400)

Tømrerlærling Emil Hansen med en gulvlist han skal legge i en del av den nye stua, etter at det er lagt parkett på gulvet og gipsplater med tapet på veggene.

Chris-Marius Hansen leker ut vegg for han skal legge på stående kledning.

Mugg og råte var det også noen steder.

Huset har fin beliggenhet høyt oppe på Innlandet. I stua er det vinduer fra golv til tak. Det gir panoramautsikt mot havnebassenget og Kristiansund sentrum. Beliggenheten gjorde at huseieren ville satse på å få det reparert – og mye mer enn det. Bare reparasjonene beløper seg til omkring fire millioner kroner. Et tilbygg og annet som byggherren ønsket, gjør at arbeidene totalt beløper seg til sju millioner kroner.

– Vi måtte rive det rent inn til betongen på ytterveggene, og tørke bygget. Deretter bygde vi det opp igjen med isolasjon både innvendig og utvendig.

FLYTTER NULLPUNKTET

Det er lagt 15 centimeter isolasjon direkte inn mot betongen på innsida. Et murerfirma la på plater med 15 centimeter isolasjon på utsida av huset. Det avgjørende er at det skal være isolasjon både på utsida og på innsida av betongveggene. Det flytter nullpunktet til inne i betongen.

– Der blir temperaturen regulert av seg selv. Derfor unngår vi fuktproblemer i ytterveggene nå, fastslår byggmester Øyen.

Dette ble et svært spesielt oppdrag for Øyen og firmaet hans. Han har drevet firmaet siden 1996, men har aldri før utført en lignende jobb.

Tømrelærning Emil Hansen skal kappe lister.

Betongveggen og svilla har merker av kondens og fukt. Det var ikke lagt grunnmurspapp under svillene. (Foto: Øyen)

Det var lagt forhudningspapp og isolasjon på innsida, men ingen isolasjon på utsida. (Foto: Øyen)

LÆRERIKT OPPDRAG

– Vi som har jobbet med prosjektet har lært mye, forteller byggmester og byggeplassleder Ingvar Aaheim.

Siden firmaet er totalentreprenør, har Aaheim hatt mye å organisere på byggeplassen.

– Det har vært en omfattende, tidkrevende og komplisert jobb med mange fag og firmaer involvert. Når alle regnes med, fra grunnarbeidet til garderobeinnredningen, har det vært 12 fag inne. Dessuten var både blikkenslagerne og taktekkerne slått ut av korona i vinter. Mye dårlig vær ga også problemer så prosjektet ble forsinket underveis.

FIRE VÅTROM

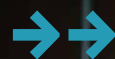
Øyens Byggfirma utfører arbeid for til sammen sju millioner kroner på huset, alt inkludert.

Da vi var på byggeplassen, gjenstod noe utvendig på tilbygget, og svært lite arbeid innvendig. Huset blir som nytt, ute og inne. For huseieren ønsket en rekke andre ting gjort da firmaet skulle i gang med rehabiliteringen. Det er satt inn nye vinduer og balkongdør, lagt nytt tak, rehabilitert to våtrom og bygd to nye, og satt opp et tilbygg på 20 m². De fleste rommene har ny parkett, veggene er malt og i tilbygget er det gipset og lagt tapet på veggene. ■

FOR DEG SOM JOBBER I TØMRERFAGET

TØMREREN

**Marius gir sin
gode læretid
videre**

- Det er en bratt læringskurve på dette huset, sier tømmerlærling Aron Thomassen sammen med tømmer og veileder Marius Skivenes.

En arbeidsplass for tre generasjoner: Daglig leder Trond Olav Horten med tømrer Jonny Werner Kjeverud (60), tømrerlærling Aron Thomassen (18) og tømrer Marius Skivenes (34) i Nordbolig Hamar AS.

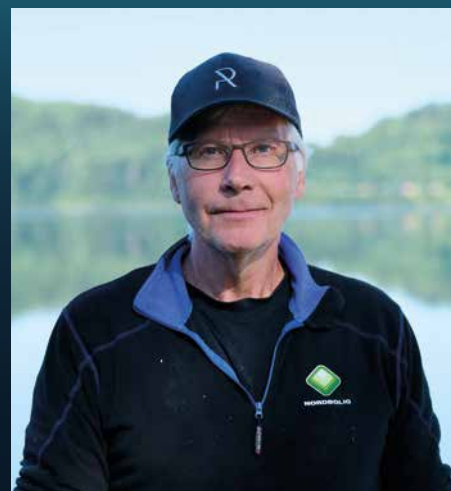
BRUMUNDDAL: Tømrer Jonny Kjeverud jobbet hardt for at Marius Skivenes skulle ta svennebrevet. Åtte år senere er det Marius som veileder en av Nordboligs tømrerlærlinger.

I høst reiser tømrerlærling Aron Thomassen til Tyskland for å lære mer.

- Jobben som tømrerlærling var alt jeg hadde i min tøffeste periode av livet, sier tømrer Marius Skivenes i Nordbolig Hamar.

Tømrer Jonny Werner Kjeverud mener det er viktig å ta godt vare på tømrerlærlingene i Nordbolig. For ti år siden og i dag.

AV **CHRISTOPHER KUNØE**
CK@BYGGMESTEREN.AS

Ved Mjøsa bygger tre generasjoner tømrere et uvanlig hus.

– Huset har så mange tekniske installasjoner og detaljer. Som rekkverket med solceller. Det er nok blant de første som installeres på et hus i Norge – det er nytt og lærerikt både for oss og lærlingen, sier tømrer og veileder Marius Skivenes i Nordbolig Hamar.

LÆREBEDRIFT SIDEN 1994

– Har vi nok å gjøre, tar vi inn en til tre lærlinger i året, sier daglig leder Trond Olav Horten. Han husker godt at Marius gjorde inntrykk da Nordbolig intervjuet lærlinger i 2010.

– Vi tvilte ikke på Marius. Han var ærlig, reflektert og overbeviste oss om at han var rett mann å satse på. Tolv år senere kan jeg si at vi satset riktig, sier Horten.

– Marius var flink faglig og hadde interessen. Det har alt å si, fastslår Jonny Kjeverud som fikk ansvaret for veiledningen av Marius – sammen med en annen tømrer.

Det ble en uvanlig tøff læretid.

– Da jeg inngikk lærekontrakten, var jeg i rusbehandling og bodde på kollektiv. På intervjuet var jeg ærlig om det og likevel tilbød Nordbolig meg læreplassen. Det var så stort for meg, forteller Skivenes.

REDDET AV GODE KOLLEGAER

I to lange perioder ble Marius borte fra lærebedriften. Første gangen sprakk han selv og måtte ha rusbehandling. Året etter satte en kiropraktor kortisonsprøyta feil i ryggen slik at han måtte på sykehus der han ved en feil ble gitt morfin. Det førte til at han sprakk igjen.

– Da ble du borte i et års tid, sier Kjeverud og ser på Marius.

– En gang kom Jonny og kona hans og hentet meg etter en overdose. De lot meg bo hos dem i noen uker til jeg kom inn på avrusning. Når jeg snakker om dette nå så ... nei, det var nok ikke mange som hadde trodd at det skulle gå så bra med meg, sier Skivenes.

I 2014 tok Marius svennebrevet og ble

Huset ved Brumunddal bygges med solcellerekkverk som et av de første i Norge.

fast ansatt i Nordbolig. Han holder foredrag om livet sitt og er blitt en populær påvirkner på Instagram (@mariusskivenes) med tusenvis av følgere.

– Jeg vil videre i livet og tømrerfaget, sier Skivenes som har begynt på deltidsstudiet som fagskoleingeniør hos Fagskolen Innlandet på Gjøvik.

NESTE GENERASJON I NORDBOLIG

– Marius og Jonny er som et gammelt ektepar. Og de kan man lære mye av, mener tømrerlærling Aron Thomassen.

I et år har han lært tømrerfaget med Skivenes, som gjerne innrømmer at han er en ærlig veileder.

– Da Aron startet her, ga jeg ham beskjed om at jeg er en direkte person som sikkert kan oppfattes som streng, men at han ikke skulle ta det personlig. Feil må påpekes med én gang – ellers lærer du aldri og blir ikke flink, sier Skivenes.

– Jeg tror jeg er blitt bedre til å ta imot instruksjoner uten å ta det altfor personlig, kommenterer Thomassen.

Tømrerne i Nordbolig Hamar AS synes det er naturlig å lære opp en ny generasjon tømrere og gi dem mer ansvar med årene.

– Da jeg tok svennebrevet, ble Jonny og jeg et lag. Men selv med svennebrevet, var jeg verken utlært eller helt selvgående, så Jonny beholdt styringen. Med årene kom-

mer erfaringen og en dag sa Jonny til meg:

– Du må huske at jeg blir eldre og jobber saktere. Nå er det du som skal være motoren. Så etter hvert fikk jeg ansvaret i prosjektene. Sånn blir det nok også med Aron og meg en dag, sier tømrer Marius Skivenes. ■

Til Tyskland for å lære mer

I høst reiser Aron Thomassen til Tyskland som utvekslingselev i tømrerfaget. Den tre måneder lange utvekslingen skjer gjennom det europeiske studieprogrammet Erasmus +. Aron er eneste tømrerlærling fra Innlandet som gjør dette.

– Jeg skal bo hos en vertsfamilie i Freiburg og starter med tre ukers kurs i tysk. Så jeg håper å lære de frasene jeg trenger. Og så er jeg spent på byggeskikken hos tømrerbedriften, forteller Thomassen.

I starten var Skivenes noe skeptisk til Arons utenlandstur midt i læretida.

– Men nå mener jeg at dette er en kjempesjanse for Aron til å lære og utvikle seg. Han viser ekstra driv og interesse for faget, sier Skivenes.

Nå vil norges- mesteren bli tømrermester

SOGNDAL/ÅRDAL: Fire år etter at han ble norgesmester for tømrerlæringer, er Joakim Skrede Skjeldestad fra Sogndal ett semester og en eksamen unna å bli tømrermester.

- Jeg trives i Sogndal og her vil jeg bli boende, sier Skjeldestad foran eget hus som han holder på å pusse opp. (Foto: Inger Moe)

NORGESMESTER: Joakim Skrede Skjeldestad på seierspallen i 2018 sammen med sølv- og bronsevinnerne Jørgen Forså (t.v.) og Jørgen Berg Fornes. [Foto: C. Kunøe]

AV **PER BJØRN LOTHERINGTON**
PBL@BYGGMESTEREN.AS

– Jeg er fortsatt i det samme firmaet, har vært bas siden jeg tok svennebrevet med karakteren meget godt bestått, forteller han på telefon fra Årdal i Vestland. Der bygger han og tømmerkollega Inger Moe en ny enebolig. Hun har nettopp tatt svenneprøven etter å ha gått to år i lære hos Skjeldestad.

De reiser fram og tilbake mellom bosted i Sogndal og byggeplassen i Årdal, 50 km hver vei, fire dager i uka. Etter fire lange arbeidsdager, kan de ta fri fredag.

– En grei løsning, synes han.

GODT Å VARIERE

Skjeldestad jobber i XL Bygg Hundere som bygger nye hus, men også har mange rehabiliteringsoppdrag.

Totalt er de 25 ansatte, omtrent halvparten av dem i byggmesterbedriften, de øvrige i byggevarebutikken. Firmaet har akkurat nå et par boliger under oppføring, for øvrig går det i rehabilitering.

– Selv om det er kjekkest å bygge nytt, er det er godt å variere litt, og ha noen rehabiliteringsjobber, mener Skjeldestad.

PUSSE OPP EGET HUS

Bare 20 år gammel, kjøpte han eget hus.

– Et oppussingsobjekt, kanskje?

– Ja, det har gått noen timer til det.

Men det er bra, huset ligger i Sogndal, og der vil jeg bo, sier han.

I Sogndal har han kompisene han

er sammen med på fritida, og han har fjella som han gjerne går i for å fiske om sommeren.

BESTEMT PÅ Å BLI MESTER

Helt fra han var liten og var med faren på jobb, har han vært bestemt på å bli tømmer. Så snart han hadde NM-tittelen, var han like bestemt på å ta mesterbrev, fortalte han i «seiersintervjuet» med lokalavisa. Det var kanskje ganske nærliggende, siden en av premiene var et sponset mesterstudium hos Blimester.

Så med to års praksis etter svennebrevet, gikk han i gang med studiet.

STUDERER HJEMME

– Hvordan er det å studere ved siden av jobb og eget oppussingsprosjekt?

– Mesterstudiet i Blimester er nettbasert så jeg har kunnet ta det hjemmefra, uten å reise til Oslo. Når vi bare følger med på nett, krever det litt ekstra konsentrasjon, men det går bra. Vi får oppgaver som skal løses, med individuell innlevering. Det er likevel mulig å samarbeide med andre, men det har ikke vært naturlig for meg. Jeg har holdt på på egen hånd.

– Eksamenene etter de første to semestrene er bestått og nå går jeg i gang med det siste semesteret som handler om bedriftsledelse, forteller han.

– Så kan du starte for deg selv?

– Det er jo en mulighet når man har mesterbrevet, men jeg ser det an.

NØYAKTIG OG DYKTIG

Oppgaven i lærerlingmesterskapet inneholdt utfordringer som Skjeldestad ikke hadde møtt før. Men han fant løsningene, og hadde til og med tid til å se over oppgaven før tida gikk ut, fortalte han i intervju med Byggmesteren.

– Han er fortsatt løsningsorientert, forteller Asle Roar Hundere som er daglig leder i XL Bygg Hundere.

– Joakim styrer seg sjøl og andre, tar ansvar og er flink til å organisere og se framover. Dessuten er han flink med kunder! sier Hundere. ■

SNART MESTER: Joakim Skrede Skjeldestad er bas og ett semester unna å bli mester. [Foto: Inger Moe]

MANGE STILLAS UTEN SIKRING

STIGE PÅ STILLAS: Det hjelper ikke mye at en kollega støtter stigen når den står på toppen av et stillas! [Foto: Instant/Arbeidstilsynet]

Stillaset er der, men den påkrevde sikringen er fort gjort å glemme. Den er litt for lav, mangler rekkverk i endene og mangler rekkverk på innsida.

AV **PER BJØRN LOTHERINGTON**
PBL@BYGGMESTEREN.AS

– Med et trent øye er det lett å se mangler på mange byggeplasstillaser. Det vanligste er mangler med rekkverk. Det mangler i endene, rekkverket når ikke høyt nok over mønet eller det mangler på innsida når stillaset står mer enn 30 centimeter fra veggen, fastslår markedssjef Carsten Jacobsen i stillasleverandøren Instant Norge.

TRYGG PÅ JOBBEN

Han følger godt med på arbeid i høyden

og hvordan bedriftene sikrer ansatte i hverdagen.

– Dette handler jo om arbeidstakeres hverdag og at de skal føle seg trygge på jobb. Heldigvis ser vi en bedring etter at stillasforskriften ble endret i 2016. Jeg mener det henger sammen med en kombinasjon av forskriftens krav til kompetanse hos montører og brukere og Arbeidstilsynets økte tilsynsvirksomhet. De mange tilsynene som gjelder arbeid i høyden og fallulykker, har nok hatt en oppdragende effekt, antar Jacobsen.

Kompetansekravet gjelder et visst antall

timer teori og praksis for alle som skal montere og bruke stillas. Hvor høyt stillaset skal være, avgjør hvor mange timer som kreves.

Det var også krav til opplæring for stillas fra to til fem meter før 2016, men det var få som fikk opplæringen, siden kravet ikke spesifiserte tid til teori og praksis.

BYGGER FOR LAVT

– Det finnes mange eksempler på at den som har satt opp stillaset, ikke har bygd høyt nok. Vi har bilder som viser stiger og gardintrapper på stillas. Det skal jo

TRYGGERE ENN STIGE:

Huseieren ville slippe å klatre i stige.

ikke forekomme! Arbeidstakere som balanserer på gardintrapp eller stige for å nå høyere opp, har som oftest heller ikke god nok sikring, så de kan falle over rekkverket. Problemet hadde vært løst med en ekstra høyde på stillaset, sier Jacobsen.

– Mange unnlater også rekkverk på innsida. Det kreves om stillaset står mer enn 30 centimeter fra veggen. Det er like høyt å falle ned på innsida som utsida av stillaset, poengterer han.

Og som det ikke skulle være nok, har Jacobsen sett det de fleste andre ser på byggeplassbesøk: Det mangler rekkverk i endene og i overgangen fra stillaset på en side av huset til den andre.

– «Dette går fint», tenker de kanskje, og det kan det gjøre lenge. Inntil de er blitt så vant til å jobbe i høyden at de ikke er oppmerksomme nok.

STIVE AV OG FORANKRE

– To andre feil vi ofte ser, er manglende avstiving og manglende forankring. Avstivingen skal hindre bevegelse sideveis, og forankringen forhindrer at stillaset raser ut fra veggen, sier han.

– Når vi ser nyhetsbilder av stillas som har falt ned fra veggen, er det forankringen som har sviktet eller vært mangelfull. Det siste kan skyldes at noe av forankringen er tatt bort midlertidig for å komme til med ny kledning eller annet på hele veggen. Særlig når det er varslet kraftig vind, bør du være påpasselig. For det blir store vindfang i store stillas, og spesielt om de er kledd med presenning!

«Med et trent øye er det lett å se mangler på mange byggeplasstillaser.»

MARKEDSSJEF CARSTEN JACOBSEN
I INSTANT NORGE

VERKTØY KAN OGSÅ FALLE

En vanlig mangel som selv en journalist kan se, er fotlist eller sparkelist.

– Ja, den er det mange som glemmer. Men den er viktig, den også, påpeker Jacobsen:

– Det langsgående bordet forhindrer at verktøy som ligger på plattformen, faller ned om det blir sparket borti. Selv om verktøyet i seg selv ikke veier så mye, kan det gjøre fatal skade om noen får det i hodet! ■ ➔ ➔

STILLAS- LEVERANDØRENS BESTE RÅD:

Les brukermanualen. Den har svar på mange spørsmål og skal alltid være tilgjengelig ved stillaset. Til Instants stillaser er den tilgjengelig med QR-kode og som nedlastbar PDF.

Planlegg arbeidet og foreta en risikovurdering før du monterer.

Bruk personlig fallsikring om taket er bratt eller avstanden til takfoten blir for stor.

Sørg for å ta med tilstrekkelig og riktig utstyr til jobben.

Sjekk underlaget du skal bygge på, og sørg for at første nivå står stabilt og i vater.

ARBEIDS- TILSYNETS TIPS:

Utfør så mye som mulig av arbeidet på bakken.

Legg atkomsten så nær arbeidsområdet som mulig.

Sørg for at arbeidstakerne kan komme seg trygt fra og til arbeidsstedet. Velg trappetårn til atkomst.

Forsikre deg om at arbeidsutstyret for arbeid i høyden er egnet, har tilstrekkelig stabilitet og styrke, er vedlikeholdt og er kontrollert regelmessig.

PROVISORISK: Provisoriske og usikre løsninger er typiske eksempler på det Arbeidstilsynet finner ute på inspeksjon. [Foto: Arbeidstilsynet]

ARBEID I HØYDEN GIR STØRST BØTER

Den som arbeider i høyden uten sikring, får de høyeste gebyrene fra Arbeidstilsynet. I år har ulovlig høydearbeid kostet lovbrysterne alt fra 50.000 kroner til en halv million.

AV GEORG MATHISEN
POST@BYGGMESTEREN.AS

Det er de vanligste regelbruddene, og det er de dyreste. I hvert fall hvis vi skal dømme etter bedriftene i byggenæringen som har fått gebyr av Arbeidstilsynet i år.

Lurer du på hvor mye du – eller de useriøse konkurrentene dine – risikerer ved å bryte reglene? Det vil ikke Arbeidstilsynet svare på.

– Det er ikke helt så enkelt. Det vil alltid være en vurdering ut fra forskjellige kriterier, forteller kommunikasjonsavdelingen i tilsynet.

ÅRETS «PRISLISTE»

Derfor har vi funnet svarene for deg. Vi har gått gjennom de gebyrene som bedrifter i

byggenæringen har fått i år. Arbeidstilsynet holder noen av sakene hemmelige fram til de er endelig avgjort. Men blant de rundt 85 sakene som vi har fått lov til å se på, står arbeid i høyden for de største gebyrene.

Forskjellene er store, men i år er gebyrene som følger:

**ARBEID I HØYDEN
UTEN SIKRING:**
50.000 – 500.000 kroner.

**ARBEID MED SAG SOM
MANGLER VERNEDEKSEL,
SPALTEKNIV OG/ELLER
NØDSTOPP:**
30.000 – 50.000 kroner.

ANSATTE UTEN HMS-KORT:
10.000 – 42.000 kroner.

Gebyrene spriker. Mye av grunnen er at ingen saker er helt like. Noen steder er bruddene mer alvorlige; noen steder er det snakk om bedrifter som har brutt de samme bestemmelsene flere ganger.

Begge deler vil normalt føre til at gebyrene blir større. Men også mellom saker som ser ganske like ut, varierer størrelsen på gebyret.

BRYTER FLERE BESTEMMELSER

Mange av bedriftene som lar ansatte arbeide i høyden uten sikring, bryter andre bestemmelser samtidig. De bruker ofte stillas eller stiger på farlig vis. Dessuten varierer det om Arbeidstilsynet legger mest vekt på «Sikring mot fall fra høyde» eller «Arbeid i høyden – sikring av arbeidssted høyere enn 2 meter». Men for dem som har fått gebyr for å arbeide i høyden uten sikring, og ikke noe annet, spenner gebyret fra 50.000 til 150.000 kroner. ■

ARBEID I HØYDEN

Dette er de to første av fire artikler om arbeid i høyden som er et samarbeid mellom fagtidsskriftene: Blikkenslageren, Byggmesteren, Maleren, Murmesteren og Rørfag. De to neste artiklene følger i oktober.

Lameller med liggende årringer sørger for retrningsstabilitet ved fuktpåvirkning og sterkt redusert krymp-/svellproblematikk.

OPTIMERA ULTIPTRO

LAMINERTE STENDERE, SVILLER OG BJELKER

– Ultipro laminerte konstruksjonsmaterialer har egenskaper som overgår vanlig trelast, forsikrer leverandøren.

Materialene av norsk tømmer holder seg rette både før, under og etter monteringen og skal være ekstra motstandsdyktig mot vridning, svelling, krymping og kuv.

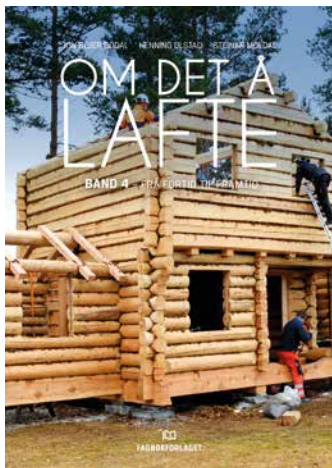
De sammenlimte lamellene eliminerer naturlige svakheter i treet på grunn av kvist og naturlige spenninger og det ekstra lave fukttinnholdet på 12-14% gir et hardt og stabilt materiale som ligger nærmere slutt-fukten i bygget, ifølge Optimera.

Alle produktene i Ultipro laminert er

styrketestet og har teknisk godkjenning.

Ultipro laminert bjelke er en lettbjelke til bruk i konstruksjoner som bjelkelag, takkonstruksjoner, stendere til ytter- og innervegger, bæring og mye mer. Bjelken holder seg garantert rett og fås i lengder opp til 10,5 meter, forsikrer Optimera.

Ultipro stendere er laget av mange små, forhåndstørkede lameller som limes sammen med liggende årringer i tverrsnittet. Stenderen kan brukes i bærende innervegger og er egnet til bruk ved større etasjehøyder og vegger med høye krav til retthet som på kjøkken og bad.

BOK: «OM DET Å LAFTE»

NY LAFTEBOK VISER TRADISJON OG FRAMTID FOR LAFT

No kjem det fjerde og siste bandet i serien om det å lafte. Men siste ord er ikkje sagt om bygging med tre, meiner tre nestorar på det feltet.

Saman har Jon Bojer Godal, Henning Olstad og Steinar Moldal skrivi dei fire banda i serien «Om det å lafte». Dei legg vekt på at lafting og bygging med tre har framtida for seg. Det siste kapittelet i boka underbygger det, det handler om ein ny laftemetode som vert kalla Roten-laft.

Band 4 «Om å lafte», har undertittelen «Frå fortid til framtid» og kjem ut på Fagbokforlaget, som dei tre første banda. Dei fire bøkene i serien byggjer i høg grad på aktivitet. Vi har bygd lause hjørne, og vi har bygd HUSET som no står på Hjerleid handverksskole og er i tre delar: loft, stuggu og bakstuggu, framgår det av ei pressemelding.

BOSCH GBP 18V-5 SC

SPILL HØYT MENS DU LADER VERKTØY

Trenger du en kraftig lydkilde som også lader batteriverktøyet? Da kan Bosch GBP 18V-5 SC være løsningen.

Radioen er utstyrt med et beskyttelsesbur og er konstruert for å tåle krevende forhold på byggeplassen. Den tåler vannsprut og støv (ihht standarden IP 54) og har et eget oppbevaringsrom der

du kan legge mobilen mens den spiller.

Bosch GBP 18V-5 SC kan også brukes som ladestasjon for verktøy og andre energitørste apparater med to strømuttak for vanlig støpsel eller USB lading opp til 2.1 ampere. Arbeidsradioen har fire 20 W høyttalere og en kraftig subwoofer som gir massiv lyd til hele byggeplassen, lover Bosch.

GLAVA CLIMAVER

LETTERE VENTILASJONSKANALER KAN LEGGES RASKERE

Selv om de ferdig isolerte ventilasjonskanalene kommer flatpakket til byggeplassen, er de raskere å montere enn tradisjonelle stålskanaler.

Lettere i vekt er de også, de veier under det halve av stålskanaler, ifølge en pressemelding fra Glava.

Kanalene er en del av systemet som

kalles Climaver og som er helt nytt på markedet.

– Det er fleksibelt og kan tilpasses til bygget, gå rundt søyler og under kabelbroer, forteller Roar Steen Holst, markeds-sjef for teknisk isolering i Glava Isolasjon.

– Komponentene kan settes sammen og tilpasses ved montering, og det er

fort gjort, forsikrer han.

– Det er også enkelt å koble opp Climaver mot eksisterende stålskanaler. Det trengs bare kniver for å montere kanalene, ingen støvende verktøy.

Steen Holst legger likevel til at montering av det nye produktet krever opplæring for at resultatet skal bli best mulig.

Produktsjef i Würth Norge, Marie Sand.

WÜRTH

BRANNTETTINGS-PRODUKTER TIL MASSIVTRE

Würth Norge tilbyr nå brannnetttingsprodukter som har teknisk godkjenning for bruk i konstruksjoner av massivtre (KLT).

– Vi har i mange år hatt et komplett sortiment av hylser, tette-masser, plater, mansjetter og skum til branntetting, men det har vært rettet mot tradisjonelle bygg i stål og betong, forteller Marie Sand, produktsjef i Würth Norge.

– Nyheten er nå at vi kan tilby brannhemmende akryl, IPT brannfug, brannhylse, mansjetter og brannplate med ETA-godkjenning til massivtre (KLT). Dette gjør at våre kunder som bygger i KLT enkelt kan sørge for trygg tetting rundt gjennomføringer av kabler, metallrør og plastrør i vegger og dekker, sier Sand.

WIBE LADDERS HS 680

SAMMENLEGGBART RULLESTILLAS

Nye Wibe Ladders HS 680 er et lett og kompakt aluminiumsstillas i et mindre format for arbeid i lavere høyder. Løsningen kan brukes innendørs og på jevne, faste underlag utendørs. Rullestillas er mer kompakte, men når ikke opp til den samme høyden som andre stillas.

Til gjengjeld har de en sammenleggbart ramme nederst, som kan brukes med bare én plattform. Det gjør dem veldig enkle å bruke i lave høyder.

Stillaset kan bygges på med flere pakker opp til 2,4 meter. Grunnpakken som er enkel å montere, består av en sammenleggbart ramme, hjul (125 mm) og en plattform. Den er godt egnet til arbeid i himlinger eller langs lavere fasader. Den er også liten nok til å bli transportert i en vanlig bil. Ved å utvide med en annen pakke, kan plattformhøyden økes til 1,4 meter og videre opp til 2,4 og 4,2 meter.

PRODUKTER

FLÜGGER FLUTEX

POPULÆR MALING FASES UT FOR MILJØETS SKYLD

Som en del av en omfattende grønn strategi, stanser Flügger produksjonen av den tradisjonsrike Flutex-malingen. Den blir erstattet av mer miljøvennlige serier med Svanemerking.

– Dette er den mest omfattende produktforbedringen i Flüggers historie – og også litt nervepirrende. Vi går inn og erstatter kundenes favorittmaling. Men over hele linjen går vi nå over til betydelig forbedrede og mer skånsomme versjoner av allerede eksisterende produkter, så vi forventer en god mottagelse, sier produksjef Christian Backman i en pressemelding.

De tre nye malingene er tiltenkt hver sine målgrupper: Flutex Pro den profesjonelle, den oppgraderte Dekso, til den kvalitetsbevisste perfektionisten og Perform til forbrukere. Den siste leveres i spann av 50 prosent resirkulert plast

Alle malingstypene tilfredsstiller Svanemerket. De to første malingene står for lavest mulig utslipp til inn klimaet, de tilfredsstiller M1-kravene, forsikrer produsenten.

FISCHER FIS DB S PRO

NY INJEKSJONSPISTOL SPARER ARBEID OG TID

Med nyutviklet teknologi blir en ny injeksjonspistol mer brukervennlig, kraftigere og mer fleksibel enn eksisterende typer på markedet. Injeksjonspistolen FIS DB S Pro presser med mer enn 400 kg og veier mindre enn 3,5 kilo med batteri, ifølge produsenten Fischer.

Den kan spare både arbeid og materiale – og ikke minst avlaste håndverkerens hender, armer og skuldre. Den er spesielt utviklet til de strenge kravene til arbeid med to-komponent forankringsmørtel, men kan også brukes til andre lettere forankringsoppgaver med silikonmasse, lim eller lignende.

BRANSJEREGISTERET

VINDUER OG DØRER PRODUSERT I NORGE

NORDVEST
VINDUET

WWW.NORDVESTVINDUET.NO

Snekkerverksted KJØKKEN - BAD - GARDEROBE SPESIALINNREDNINGER

**AUST
VOLL**
TRE & DESIGN

Aust Voll Tre & Design

Heigreveien 148, 4312 Sandnes Tlf: 51 66 11 34

E-post: post@austvoll.no www.austvoll.no

VERKTØYSLIPING AS

Henter og leverer på østlandet

www.verktoysliping.no

Mobil 932 11 439 / 997 93 140

Gamle Dalsveg 134, 2032 Maura

E-post: verktoysliping@icloud.com

SLIPEVERKSTED FOR:

Sagbruk
Treindustri
Metallindustri
Byggentreprenør
Skogentreprenør
Private

Salg av verktøy

**Seriøse bedrifter
står sterkere
sammen!**

BLI MEDLEM

www.byggmesterforbundet.no

Gi de ansatte noe å snakke
om hele neste år – bestill et
BRASSEABONNEMENT
på Byggmesteren!

10 utgaver i året for kun kr. 480,-*

* Forutsetter ett hovedabonnement

B Byggdata

Tlf. 24 14 66 30

Kalkyleverktøy for håndverkere
og takstfolk

www.byggdata.no

Skal man unngå problemer, er det avgjørende at underentreprenøren er seriøs og har tilstrekkelig kapasitet. (Illustrasjonsfoto: PB Lotherington)

HVA KAN DU GJØRE NÅR UNDERENTREPRENØRENE IKKE LEVERER?

En rekke konflikter har bakgrunn i at underentreprenører ikke leverer som avtalt. Det kan gjelde forsinkelser, mangelfulle ytelser eller begge deler.

Som hovedregel er ansvaret overfor egen kunde upåvirket av om en mangel eller forsinkelse skyldes forhold hos en underentreprenør. Kort sagt er det uten betydning for kundens rettigheter at en underentreprenør utfører deler av oppdraget.

FORSINKELSE OG DAGMULKT

I de fleste entreprisekontrakter er dagmulkten begrenset til 10 % av kontrakt-

summen. Denne begrensningen kan få store konsekvenser når det er underentreprenører som er skyld i forsinkelsen.

Et eksempel kan være at byggmesteren har en kontrakt på fem millioner kroner med egen kunde, det settes da ut en andel på en million til en underentreprenør. Dersom underentreprenøren forsinker prosjektet med 100 dager, må han betale 100 000 kroner i dagmulkt til byggmesteren. Byggmesteren må imidlertid betale 500 000 i dagmulkt til egen kunde! Resultatet for byggmesteren blir altså et netto tap på 400 000 kroner.

MULIGHET TIL UTBEDRING

Ved mangler er hovedregelen at egen kunde kan kreve utbedring. Dersom mangelskravet gjelder underentreprenør-

JUS

AV EIRIK GÅSKJØNLI
ADVOKAT
BYGGMESTER-
FORBUNDET

ens arbeider, kan slike mangelskrav videreføres til underentreprenøren. Om utbedring ikke skjer, kan det normalt kreves prisavslag.

I noen tilfeller unnlater underentreprenøren å følge opp reklamasjonen. Byggmesteren kan da bli tvunget til å engasjere noen andre til å foreta utbedringen. Det kan deretter kreves prisavslag hos underentreprenøren.

For de involverte kan det umiddelbart fremstå klart at underentreprenøren har nektet å utbedre. Etter at utbedringen

faktisk er foretatt av andre, hender det likevel at underentreprenøren påstår at han er fratatt muligheten til å utbedre.

Det er derfor viktig at man kan dokumentere at det er fremsatt krav om utbedring til underentreprenøren. Dersom det er usikkert om dokumentasjonen er god nok, bør man sørge for bedre dokumentasjon. Skriv til underentreprenøren at man har oppfattet det slik at han nekter å utbedre og at arbeidet derfor vil bli utført av andre. Samtidig kan man oppfordre underentreprenøren til umiddelbart å ta kontakt dersom de likevel ønsker å utbedre. Enkelte kontrakter krever at det må gis en frist for når utbedringen skal være ferdig.

REKLAMASJON OG FORELDDELSE

Reglene om reklamasjon og foreldelse kan innebære at krav mot underentreprenøren tapes.

Det bør for det første reklameres overfor den aktuelle underentreprenøren så tidlig som mulig. En reklamasjon er en

skriftlig melding som opplyser underentreprenøren om hva som er mangelen.

Reklamasjon er imidlertid ikke alltid tilstrekkelig. Fristen for foreldelse må også overholdes. Foreldelse må enten avbrytes med rettslige skritt, erkjennelse eller avtale mellom partene. Det bør reklameres direkte til underleverandøren også i de tilfeller hvor man mener skaden kan være omfattet av forsikring.

Foreldelse inntreffer som hovedregel tre år etter overtakelse, men tidligst ett år etter at man selv burde bli kjent med kravet.

SLIK UNNGÅR DU PROBLEMENE

Tett prosjektoppfølgning: Bruk fremdriftsplaner, byggemøter og dokumentasjon for utførelsen for å unngå problemer. Skulle problemer først oppstå, er det nødvendig å følge dem opp på en riktig måte. Det er særlig viktig at alle de formelle reglene i kontrakten følges dersom det brygger opp til konflikt.

Gode kontrakter: For det første bør kontrakten med underentreprenøren sørge for at krav i kontrakten med egen kunde blir videreført til underentreprenøren – såkalt back-to-back. For det andre er det viktig at det er klart definert hva som skal utføres av underentreprenøren.

Seriøse underleverandører: Siden kontraktene noen ganger bare i begrenset grad beskytter mot forsinkelser fra underleverandører, er det viktig å velge seriøse underleverandører med tilstrekkelig kapasitet.

Sikkerhetsstillelse: Underentreprenøren bør stille sikkerhet (garanti) for sitt arbeid overfor byggmesteren.

Ellers kan en konkurs hos underentreprenør bli kostbar for byggmesteren, både i form av merkostnader med ferdigstillelse i byggeperioden, forsinkelser og reklamasjonsarbeider. ■

Spennende spesialutgave i oktober:

**BYGG
MESTEREN**

Elbilene tager inn på byggeplassene, men ennå holder mange en knapp på dieselen. Alle vet jo at den går og går, og det vil den fortsette med også etter 2025 da det skal være slutt på å selge fossildrevne biler. Hva er gode bilkjøp for 2022 og 2023?

09/22
OKTOBER
MATERIELLFRIST: 10/10

Pust ut!

SUDOKU 0822

LETT:

5	7		1			3	2	9
3		8	7	2			1	
2						5	7	
	5		2		6	8		
8		9		7		1	6	
6	1	2			9	7		
1		3				9		7
9	2	6	8	3	7	4		1
7				4		2		

VANSKELIG:

	5	6	2			1		3
2		9			3			5
		1		6				
						2	8	
		7			8			
	8		1		6		9	
1			6			7		
		5		3		9	1	
	9						5	6

Fyll ut de tomme feltene slik at både de loddrette og vannrette radene, samt hver av boksene med 3 x 3 felter, inneholder alle tallene fra 1 til 9.

LØSNING:

LETT:

9	8	2	1	7	6	5	8	3
1	5	7	4	8	9	2	6	3
4	8	6	2	5	9	7	1	3
5	7	4	6	8	2	1	9	3
2	9	1	7	4	5	6	8	3
6	8	9	1	2	7	5	3	4
8	4	5	6	7	1	9	2	3
7	1	9	5	2	4	8	6	3
6	2	8	9	1	7	4	5	3

VANSKELIG:

9	5	7	1	8	4	2	6	3
8	1	6	2	9	7	5	3	4
2	6	4	9	2	1	7	8	5
4	6	8	9	2	1	7	8	5
1	9	5	8	7	6	4	2	3
7	8	2	5	4	6	3	1	9
6	2	8	4	9	5	1	7	3
5	7	9	6	1	8	6	4	2
3	4	1	7	6	2	9	5	8

GODT Å HØRE!

Et eldre byggmesterpar skulle på fest en lørdagskveld og som vanlig var byggmesteren ferdig og klar til å dra lenge før frua.

Han satte seg til i entreen og ventet tålmodig og lenge, før han til slutt ropte inn til kona:

– Hva er det du driver med som tar så lang tid?

– Jeg stryker brystholderen min!

– Å, kan det være så om å gjøre da, spurte byggmesteren – du har da ikke så mye å ha i den lenger!

– Nei, det er så, men jeg har da strykt buksene dine og! sa kona.

HALV PRIS

NÅR FLERE I BEDRIFTEN VIL LESE BYGGMESTEREN

BESTILL MEDARBEIDERABONNEMENT
BYGGMESTEREN.AS/ABONNEMENT

/VÅRE MEST FORNØYDE KUNDER SAMARBEIDER MED OSS OM PROSJEKTERINGEN

Vi gjør ingeniørjobben for deg, og tilbyr en rekke tekniske tjenester.

■ Salgskalkyle	■ Statiske beregninger	■ Energiberegning
■ Byggemelding	■ Brannberegning	■ Arbeidstegninger
■ Mengdeberegning	■ Lydberegning	■ Energimerking

BREEAM®

KLIKK HER
FOR MER INFO

/OPTIMERA/

Monter

Du bygger - Vi tar oss av resten.

DET ER LETT Å VELGE ELEKTRISK

Det er mange fordeler ved å bytte til elektrisk varebil. Og Toyota har utvalget: Velg mellom den smidige Proace City Electric og den større Proace Electric, og finn den lengden og utstyrsgraden som passer best til ditt behov. Uansett hvilken du lander på, har du hele vårt forhandlerapparat i ryggen, med Express Service på en time og rask levering av deler over hele landet, og opptil 10 års garanti med Toyota Relax.

TOYOTA PROACE CITY ELECTRIC

Pris fra 327 060,- eks.mva*

TOYOTA PROACE ELECTRIC

Pris fra 482 960,- eks.mva*

KLIKK HER
FOR MER INFO